

Rēzeknes tiesas attīstības koncepcija

Manā skatījumā tiesas darbs ir jāorganizē tādējādi, lai tiesas darbība būtu ne tikai efektīva no lietu izskatīšanas termiņu viedokļa, bet tai ir jābūt arī ekonomiskai. Veiktā tiesu reforma ir devusi iespēju īstenot Rēzeknes tiesas tiesnešu specializāciju tiesās Ludzā un Balvos pēc izskatāmo lietu veida, kam neapšaubāmi jādod pozitīvs efekts uz lietu izskatīšanas termiņu samazināšanos uz lietu izskatīšanas kvalitāti. Taču vienlaicīgi ir jāsecina, ka nejaušā datorizētā lietu sadale atstāj arī negatīvu ietekmi uz lietu izskatīšanas ātrumu, ko ietekmē tiesas sēžu saskaņošanas grūtības, procesa dalībnieku iespējas nokļūt līdz tiesai, kā arī procesa dalībnieku disciplinētība. Tādējādi kā primārs uzdevums tiesas darbībā ir jāizvirza samērīgs līdzsvars starp tiesnešu noslodzi, lietu izskatīšanas termiņiem un procesuālo ekonomiskumu.

Manā skatījumā tiesas darba efektivitāte un attīstība ir saistāma ar vairākiem problēmjautājumiem, kuriem nākotnē ir jāpievērš īpaša uzmanība.

1. Sadarbība ar citām tiesībsardzības iestādēm.

Iestāžu vadītāju līmenī ir jāorganizē kopīgas tikšanās ar mērķi identificēt ar tiesvedības procesu saistītās problēmas. Prakse rāda, ka pastāv pietiekami daudzas neskaidrības un dažāda pieeja informācijas apmaiņas jautājumos starp dažādām iestādēm, kas bieži vien balstās uz dažādā tiesību normu interpretācijā vai atšķirīgā dažādu iestāžu konceptuālā izpratnē. Dažādi informācija nodošanas un saņemšanas veidi dažādām viena resora iestādēm sarežģī informācijas apmaiņas procesu un rada kazuistisku pieeju salīdzināmos gadījumos. Ir konstatējamās dažādas problēmas informācijas apmaiņā ar prokuratūras iestādēm, Valsts policiju un ieslodzījuma vietām, kas bieži vien rada nevajadzīgu administratīvo slogu un nevajadzīgi palielina tiesas izdevumus. Konstatējot šādas problēmas, tiesas priekšsēdētājam ir jācenšas ar Tieslietu ministrijas, kā vadošās tiesībpolitikas veidojošās iestādes, starpniecību panākt vienotu pieeju jautājumu risināšanā, kā arī jāvirza iniciatīva un priekšlikumi iespējamiem risinājumiem.

2. Personālvadība, tiesas iekšējā informācijas apmaiņa un lietu izskatīšanas termiņu pārvaldība.

Kā galvenais resurss jauno tiesas darbinieku piesaistē ir izmantojama sadarbība ar augstākās izglītības iestādēm, sniedzot prakses iespējas tiesību zinātņu specialitātes studentiem, jo tieši prakses laikā var izvērtēt potenciālo darbinieku teorētiskās zināšanas un profesionālās iemaņas un nepieciešamības gadījumā ir iespējams piedāvāt šiem studentiem darba iespējas tiesā. Tieslietu ministrijas regulāri aktualizētās tiesnešu palīgu institūta stiprināšanas koncepcijas ietvaros nepieciešams maksimāli iesaistīt tiesnešu palīgus kopīgās tiesnešu apspriedēs par tiesību normu piemērošanas jautājumiem, tādējādi nodrošinot tiesneša palīgu izaugsmes iespējas, tiesas iekšējo resursu pēctecību un maksimāli ātru vakanto tiesneša amata vietu aizpildīšanu netērējot laiku un nesamērīgus resursus jauno tiesnešu apmācībai pirms darba pienākumu uzsākšanas.

Tiesas kancelejai sadarbībā ar priekšsēdētāju, viņa vietnieku un priekšsēdētāja palīgu ir jāraugās par vienotu praksi starp visiem tiesas sastāviem lietvedības instrukcijas un dokumentu kārtības noteikumu ievērošanā. Tiesas sastāvu vienotas prakses nodrošināšanai lietvedības noteikumu un dokumentu aprites jomā tiesā būtu jāizstrādā rokasgrāmata, kurā tiktu apkopoti visi jautājumi, kas skar lietu noformēšanu, informācijas ievadi Tiesu informatīvajā sistēmā, informācijas apriti tiesā un ar citām tiesību aizsardzības iestādēm, dokumentu kārtību, nolēmumu izpildes kārtību, tiesas informācijas izsniegšanas kārtību un apjomu.

Nav apstrīdams, ka tiesas darba caurskatāmībai ir jāveicina sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem, taču sadarbībā ar Tieslietu ministriju un Tiesu administrāciju nepieciešams izstrādāt skaidrus principus tiesas izsniedzamās informācijas apjomu tiesas komunikācijai ar masu informācijas līdzekļiem, precīzi definējot tiesas sniedzamās informācijas robežas un apjomu,

kopsakarā ar ierobežojumiem, ko uzliek fizisko personu datu aizsardzības prasību ievērošana un privātās dzīves aizsardzības principi.

Nepieciešams izstrādāt skaidru un paredzamu plānu tiesas darbinieku savstarpējās aizvietošanas nodrošināšanai un nepieciešamības gadījumā ir jāpārskata darbinieku amata apraksti, tādējādi garantējot netraucētu un efektīvu tiesas sastāvu un tiesas kancelejas darbu darbinieku pārejošas darbnespējas vai īslaicīgas prombūtnes gadījumā.

Reformētās tiesas modeļa apstākļos ir jāattīsta informācijas apmaiņa starp visu triju tiesu kancelejām, maksimāli izmantojot elektroniskās saziņas iespējas, lai novērstu nevajadzīgu lietas materiālu, sūdzību un iesniegumu pārsūtīšanu starp tiesu namiem, ja ir šaubas par attiecīgā jautājuma izskatīšanas piekritību. Tāpat dokumentu apritē ir maksimāli jāizmanto Dokumentu informatīvās vadības sistēmas iespējas attālinātai rezolūciju noformēšanai un jautājumu nodošanai izlemšanai attiecīgajam tiesnesim vai attiecīgā tiesu nama kancelejai pēc pieteikuma vai lietas materiālu atrašanās vietas.

Lietu izskatīšanas termiņu pārvaldības ietvaros nepieciešams nodrošināt prioritāro lietu kategoriju izskatīšanu paātrinātos termiņos. Vienkāršotā kriminālprocesa gadījumos šādu lietu iztiesāšanas termiņi nedrīkst pārsniegt trīs mēnešus, bet vispārējā lietu iztiesāšanas gadījumā šādu lietu iztiesāšanai jānotiek vidēji sešu līdz divpadsmit mēnešu laikā, izņemot objektīvus iztiesāšanu kavējošus iemeslus. Apjomīgās un juridiski sarežģītās lietās ar visiem lietas dalībniekiem ir jāizstrādā lietas iztiesāšanas plāns, paredzot noteiktus lietas izskatīšanas termiņus, rezervējot sēdes noteiktu procesuālo darbību veikšanai, vienlaicīgi arī darot zināmu paredzamo tiesas rīcību un sekas procesuālo pienākumu nepildīšanas gadījumā.

3. Darbinieku kvalifikācijas celšana un tālākizglītība.

Ir jāvelta maksimālas pūles un jāsniedz iespējas un atbalsts personāla tālākizglītībai un kvalifikācijas celšanai. Pieredze norāda uz to, ka Tiesu administrācijas un Latvijas tiesnešu mācību centra organizētās mācības nav pietiekamas tiesas darbinieku kvalifikācijas celšanai, piedāvātās mācības bieži vien ir vienveidīgas un ir noderīgas tikai jauno tiesas darbinieku apmācībai, vai arī šādas mācības neatbilst darbinieku darba virzieniem un specifikai. Kā alternatīvu šeit varētu izmantot tiesas iekšienē organizētas diskusijas par noteiktiem jautājumiem vai tiesību normu piemērošanas problēmām, kas ļautu identificēt atsevišķus problēmjasautājumus gan materiālo, gan procesuālo tiesību normu praktiskajā piemērošanā. Ir būtiski veicināt tiesnešu un tiesnešu palīgu kopīgās sanāksmes, kurās apkopot informāciju par tiesvedībā konstatētajām problēmām un neskaidrībām, nepieciešamības gadījumā apspriežot šos jautājumus ar augstāku instanču tiešiem un definēt vienotu pieeju konstatēto problēmu risinājumiem. Tāpat ir jāpievērš uzmanība aktualitātēm judikatūrā un tiesu praksē, garantējot maksimāli ātru jaunāko atziņu ievērošanu lietu izlemšanā un izvairoties no nevajadzīgas nolēmumu atcelšanas vai grozīšanas augstākās tiesu instancēs. Tāpat kā patstāvīgs kvalifikācijas celšanas un zinātniski pētnieciskā darba īstenošanas resurss var tikt izmantoti dažādi sadarbības modeļi ar vietējām augstākās izglītības iestādēm.

Kā atsevišķs tālākizglītības virziens ir jāizdala datorprasmes un zināšanas informācijas tehnoloģiju jomā. Pašreizējā situācija informācijas tehnoloģiju attīstības jomā pieprasa ļoti plašas zināšanas, kuras nevar aprobežoties ar minimālām prasmēm MS Office un interneta pārlūkprogrammu lietošanā, tāpēc ir jāattīsta gan tiesnešu, gan darbinieku zināšanas par dažādu operētājsistēmu savienojamību, attālinātas failu apmaiņas risinājumiem iespējām, datu drošību un aizsardzību, viedtālrunu un mobilo aplikāciju izmantošanas iespējām darbā, publiskiem plānošanas instrumentiem, jaunumu abonēšanas iespējām normatīvo aktu publicēšanas vietnē *likumi.lv* utt. Šeit ir jākonstatē, ka tiesas darbinieki bieži vien nav informēti par Tiesu administrācijas un Tiesu namu aģentūras ieviestajiem informācijas tehnoloģiju produktiem un nav apmācīti darbam ar tiem.

Kā virsmērķis gan tiesas, tā arī tiesu sistēmas attīstībai kopumā ir izvirzāma tiesas neatkarības un uzticēšanās tiesai veicināšana. Tiesas priekšsēdētājam savu iespēju robežās ir jānodrošina iespējas katram tiesnesim būt neatkarīgam tiesas spriešanā, jāaizsargā tiesneši no

jebkāda veida, gan tiešas, gan netiešas ietekmēšanas, attiecīgi savu iespēju robežās reaģējot uz jebkādiem ietekmēšanas mēģinājumiem. Jāveicina tiesību tālākveidošanas procesa īstenošana un jārealizē atgriezenisko saiti ar citiem varas atzariem, aktīvi piedaloties un paužot savu viedokli par aktuālajiem likuma grozījumiem, ja tiek konstatētas ar tiesību normu piemērošanu saistītās problēmas.

Pēteris Novičenoks
2019.gada 2.aprīlī

